

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра нової та новітньої історії

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан історичного факультету

Сергій ЛИТОВЧЕНКО

29 ” серпня 2025 р

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Архітектура європейської безпеки: історія і сучасні виклики

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти

доктор філософії

галузь знань

гуманітарні науки – 03

спеціальність

історія та археологія - 032

освітня програма

історія та археологія

спеціалізація

вид дисципліни

вибірковий

факультет

історичний

2025 / 2026 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою історичного факультету

“ 29 ” серпня 2025 року, протокол № 7

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Ченчик Д. В., кандидат історичних наук, доцент кафедри нової та новітньої історії

Програму схвалено на засіданні кафедри нової та новітньої історії

Протокол від 29 серпня 2025 року № 1

Завідувач кафедри нової та новітньої історії

_____
(підпис) Станчев М. Г.
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантом освітньої (професійної/наукової) програми (керівником проектної групи) історія та археологія

Гарант освітньої (професійної/наукової) програми
(керівник проектної групи)

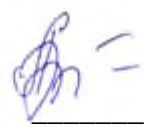

_____
(підпис) Сергій Сорочан
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією історичного факультету

_____
назва факультету, для здобувачів вищої освіти якого викладається навчальна дисципліна

Протокол від “29” серпня 2025 року № 7

Голова науково-методичної комісії

_____
(прізвище та ініціали) Тумаков О.І.

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Архітектура європейської безпеки: історія і сучасні виклики» складена відповідно до освітньо-наукової програми «Історія і археологія» підготовки докторів філософії спеціальності 032 історія та археологія

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

є формування сучасного бачення закономірностей розвитку системи європейської безпеки, розуміння ключових напрямів та акторів в архітектурі європейської безпеки (перш за все ЄС), розвиток навичок аналізу та прогнозування безпекової ситуації на регіональному та національному рівнях.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

Основними завданнями вивчення дисципліни «Архітектура європейської безпеки: історія і сучасні виклики» є:

- визначення теоретичних підходів до вивчення європейської безпеки, її основних понять, моделей та ключових акторів;
- вивчення еволюції архітектури європейської безпеки в умовах холодної війни та аналіз трансформації безпекового порядку після завершення біполярного протистояння;
- дослідження ролі, функцій та механізмів діяльності основних інституцій європейської безпеки, зокрема НАТО, ОБСЄ, Ради Європи та Європейського Союзу;
- висвітлення процесу формування та трансформації безпекової політики Європейського Союзу, включно з розвитком Спільної політики безпеки і оборони, миротворчих місій, стратегічної автономії та безпекового виміру європейської політики сусідства;
- оцінка сучасних жорстких і м'яких викликів європейській безпеці, а також аналіз місця України в сучасній архітектурі європейської безпеки та основних форматів її співробітництва з ЄС, НАТО й ОБСЄ.

1.3. Кількість кредитів – 7 (д/в);

1.4 Загальна кількість годин:* 210 годин

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	
Семестр	
1-й	
Лекції	
48 год.	.
Практичні, семінарські заняття	
- год.	год.
Лабораторні заняття	
- год.	год.

Самостійна робота	
162 год.	.
Індивідуальні завдання	
год.	
Контрольна робота	
1	–

* у разі формування малочисельних груп обсяг аудиторного навчального навантаження, відведеного на вивчення навчальної дисципліни, зменшується відповідно до Положення про планування й звітування науково-педагогічних працівників Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна.

1.6. Перелік компетентностей, що формує дана дисципліна

Згідно освітній програмі передбачається формування таких компетентностей:

ЗК 1. Здатність рецензувати публікації та презентації, а також брати участь у міжнародних наукових дискусіях, висловлюючи та відстоюючи свою позицію.

ЗК 2. Здатність визначати відповідні задачі та окреслювати їх так, щоб просувати та трансформувати наукові знання та розуміння.

ЗК 3. Знання стандартів та типу мислення, необхідних для наукового дослідження та опублікування його результатів, зокрема критична обізнаність та інтелектуальна чесність.

ЗК 4. Здатність організовувати набуття теоретичних та практичних інструментів, скеровуючи зусилля та об'єднуючи результати різних досліджень та аналізів, представляючи остаточний результат до визначеного кінцевого терміну.

ЗК 5. Співпраця в місцевому та міжнародному середовищі, щоб завершити спеціальні завдання, пов'язані з дисципліною (збирання та опрацювання даних, розвиток аналіз

ФК 2. Здатність визначати, отримувати, аналізувати та поєднувати інформацію з різних джерел, документів та текстів для розгляду відповідних історичних задач.

ФК 3. Знання ресурсів, доступних для дослідження в спеціальній історичній області та суміжних областях.

ФК 6. Розуміння та здатність застосовувати на практиці принципи спільного дослідження в історії, соціальних та гуманітарних науках.

1.7. Перелік результатів навчання, що формує дана дисципліна

ПРН 1. Здатність об'єднувати (синтезувати) та обговорювати нещодавні публікації в межах і поза областю дослідження.

ПРН 2. Здатність використовувати критичні знання в громадській сфері, що підтверджено публікацією принаймні однієї оглядової статті та статті-огляду книги.

ПРН 3. Здатність детально розробляти та переконливо презентувати групі кваліфікованих дослідників добре обґрунтований план дослідження для розв'язання важливої задачі.

ПРН 4. Здатність завершити розширений оригінальний результат дослідження, що ґрунтується на критичному розгляді джерел та забезпечений необхідним науковим апаратом — таким, як нотатки, бібліографія та публікація відповідних документів.

ПРН 5. Здатність презентувати результати дослідження в науковому та ненауковому контекстах, усно та письмово, у формі наукових семінарів, наукових зустрічей та громадських ініціатив (соціально орієнтовані робочі зустрічі).

ПРН 7. Здатність підбирати матеріал для преси, об'єднувати інформацію з питань викладацько-професорських ініціатив, публікувати її в пресі чи на вебсторінці.

ПРН 8. Здатність ефективно планувати час для отримання необхідних результатів.

ПРН 10. Здатність знаходити, аналізувати та об'єднувати корпус документів з різних архівів і джерел у результатуючій дисертації та в попередніх дослідженнях.

1.8. Пререквізити: вказати перелік дисциплін, що передують вивченню даної дисципліни.

-

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Еволюція архітектури європейської безпеки під час холодної війни. Еволюція поняття "європейська безпека". Сучасні теоретичні підходи до безпеки: реалізм, неореалізм, лібералізм, неолібералізм, конструктивізм тощо. Державоцентричний підхід (безпекова дилема) та безпекові моделі в дослідженнях Копенгагенської школи. Типологія загроз (жорсткі, м'які). Поняття сек'юритизації. Теорія ігор та міжнародна безпека. Безпекові моделі. Формування та еволюція системи європейської безпеки в умовах холодної війни: біполярна модель суперництва між США та СРСР. Роль ООН та Ради Європи. Регіональні безпекові угоди часів холодної війни: НАТО та ОВД. Спроби безпекового співробітництва під час інтеграційних процесів в Європі. Нарада з безпеки та співробітництва в Європі, Заключний акт 1975 р. та його наслідки. Друге видання холодної війни, перебудова в СРСР та оксамитові революції: ерозія біполярної моделі в 1980-х рр. Розпад соціалістичного табору та СРСР і трансформація європейської безпеки.

Тема 2. Виклики постбіполярної епохи та переформатування європейської безпеки: досвід НАТО, ОБСЄ та Ради Європи.

Глобалізація та загрози європейській безпеці в постбіполярну епоху. Формування нового геополітичного середовища та проблеми переходу до багатополярності. Посилення взаємозв'язку між національною та регіональною безпекою. Нові виклики (міграція, демографія, кліматичні змін, інформаційні загрози, транснаціональна злочинність тощо). Балканські війни 1990-х: виклики колективній безпеці Європи Реакція НАТО, ОБСЄ та Ради Європи на конфлікти в регіоні. Уроки миротворчих операцій. Розширення НАТО як виклик і можливість для європейської безпеки. Політичні мотиви та наслідки розширення на Схід. Позиція країн Центральної та Східної Європи. Реакція Росії на розширення Альянсу. Стратегічні цілі НАТО після атак 2001 року. Еволюція мандату ОБСЄ в постбіполярний період: від Гельсінського процесу до сучасних викликів. Місія ОБСЄ у врегулюванні конфліктів: успіхи та обмеження. ОБСЄ як механізм моніторингу та запобігання порушенням прав людини. Выборчий моніторинг ОБСЄ: вплив на демократичні процеси в Європі. Кризи довіри в ОБСЄ: проблема консенсусу та роль великих держав у прийнятті рішень. Роль Ради Європи у формуванні правового порядку в постбіполярній Європі. Європейський суд з прав людини як інструмент стабільності та

безпеки в Європі. Рада Європи та просування демократичних стандартів. Роль Ради Європи у зміцненні співробітництва між державами-членами в умовах нових загроз.

Тема 3. Формування та трансформація безпекових підходів ЄС після 1993 року. Інтеграція в Європі як модель уникнення безпекової дилеми. Розбудова ЄС та еволюція безпекової політики ЄС: розбудова інституційної моделі від Маастрихту до Лісабону. Роль Західноєвропейського Союзу, Петербурзька декларація 1992 р., Декларація Сан-Мало 1998 р., Кельнська декларація 1999 р. та їх значення. Миротворчі місії ЄС. Ідеї стратегічної автономії ЄС в оборонній сфері та спроби їх впровадження. Стратегічні безпекові документи ЄС: ключові положення безпекової стратегії 2003 р., глобальної стратегії зовнішньої та безпекової політики ЄС 2016 р., стратегічного компаса з безпеки та оборони 2022 р.. Діяльність Європейського оборонного агентства, Постійна структурована співпраця (PESCO), Координований щорічний огляд оборони (CARD): досягнення та виклики. Безпековий вимір європейської політики сусідства та «Східного партнерства». Безпекове співробітництво між Україною та ЄС: параметри Угоди про асоціацію.

Тема 4. Жорсткі та м'які виклики в сучасній архітектурі європейської безпеки. Анексія Криму та російсько-українська війна 2014-2014 рр. Ерозія системи європейської безпеки. Підрив глобальних інституцій та системи міжнародного права. Гібридні загрози для міжнародного співтовариства з боку Росії. Широкомасштабне вторгнення в Україну та ерозія системи європейської та міжнародної безпеки. Військова допомога Ірану та Північної Кореї. Позиція Китаю та Бразилії. Реакція країн євроатлантичного регіону. Військово-політичне протистояння та міжнародні конфлікти. Проблема міжнародного тероризму та міжнародна безпека. Міжнародно правові режими щодо зброї масового знищення. Ядерна, хімічна та бактеріологічна зброя як фактори європейської безпеки. Економічні, енергетичні, екологічні та кліматичні, кіберзагрози, Демографічні/Міграційні аспекти європейської безпеки на прикладі міграційної кризи 2015 р. Загрози пандемій: досвід COVID-19. Сучасні проблеми продовольчої безпеки.

1. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
л		п	лаб.	інд.	с. р.	л		п	лаб.	інд.	с. р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. «Еволюція архітектури європейської безпеки під час холодної війни»												
Разом за темою 1	52	12				40						
Тема 2. «Виклики постбіполярної епохи та переформатування європейської безпеки: досвід НАТО, ОБСЄ та Ради Європи.»												
Разом за темою 2	52	12				40						
Тема 3. Формування та трансформація безпекових підходів ЄС після 1993 року												
Разом за темою 2	52	12				40						
Тема 4. Жорсткі та м'які виклики в сучасній архітектурі європейської безпеки. Анексія Криму та російсько-українська війна 2014-2014 рр.												

Разом за темою 4	54	12			42						
Усього годин	210	48			162			-	-	-	

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять
Не передбачені за планом

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість Годин денне відділення
1	<p>Тема 1. Еволюція архітектури європейської безпеки під час холодної війни</p> <p><i>Завдання:</i> За допомогою рекомендованої літератури та Internet-ресурсів поглибити знання з таких питань:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Концепт «регіональної безпеки» та її складових на сучасному етапі. - Особливості різних моделей забезпечення європейської безпеки: колективної безпеки, колективної оборони, кооперативної безпеки. - Актори європейської безпеки в умовах глобалізації. <p>Підготуватись до тестів та дискусії на практичних заняттях.</p> <p>Корисні посилання та література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Дистанційний курс: https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=10681 2. Тимків Я. Теорія і практика сучасної європейської політики безпеки: приклад Польщі: навч. посібник. Львів, 2011. 224 с. 3. Хельберг У. Теоретичні підходи до розуміння європейської безпеки // Політ. менеджмент. 2011 С.51-59. 4. Хилько О. Л. Концепція кооперативної безпеки в сучасному європейському безпековому контексті // Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2011. Вип. 100(1). С. 162-169. 	40
2	<p>Тема 2. Виклики постбіполярної епохи та переформатування європейської безпеки: досвід НАТО, ОБСЄ та Ради Європи.</p> <p><i>Завдання:</i> За допомогою рекомендованої літератури та Internet-ресурсів поглибити знання з таких питань:</p> <ul style="list-style-type: none"> - «Американська складова» системи європейської безпеки - Еволюція стратегічних безпекових концепцій НАТО в кінці ХХ – у ХХІ ст. - Програма «Партнерство заради миру». - Рада Європи та діяльність Європейського Суду з захисту 	40

	<p>прав людини: безпековий вимір. Підготуватись до тестів та дискусії на семінарських заняттях. Корисні посилання та література: 1. Дистанційний курс: https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=10681 2. Довідник НАТО. Брюсель. 2006. 3. Андріянова Н. М. Трансформація діяльності НАТО після закінчення «холодної війни». // Збірник наукових праць Центру воєнностратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського. К., 2018. С. 113-119 4. Жовтенко Т. Г. Еволюція НАТО і системи європейської безпеки в умовах «гібридної» агресії РФ. // Міжнародні відносини Серія "Політичні науки". № 13 (2017). URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/2999 5. Портал НАТО: https://www.nato.int/nato-welcome/index_uk.html 6. Портал Ради Європи: https://www.coe.int/en/web/portal/home</p>	
3	<p>Тема 3. Формування та трансформація безпекових підходів ЄС після 1993 року. <i>Завдання:</i> За допомогою рекомендованої літератури та Internet-ресурсів поглибити знання з таких питань: - Еволюція СПБО в кінці ХХ - у ХХІ ст. - Миротворчі операції ЄС Підготуватись до тестів, написання творчого завдання та дискусії на семінарах та лекціях. Корисні посилання та література: 1 Дистанційний курс: https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=10680 2 Gross E. European Union Foreign Policy towards the Balkans. In: European Foreign Policy in an Evolving International System: The Road Towards Convergence. / Ed. By Casarini N., Musu C. London, Palgrave, 2007. P. https://doi.org/10.1057/9780230593145_7 3 Arikan H. The European Union Policy towards the Balkan States in the Post-Cold War Era. Arts and Social Sciences Journal. 2013. P. 15-21. 4 Contemporary European Security / Edited by Galbreath D., Mawdsley J, Chappell A. Routledge. 2019. 5 Битяк Ю. П., Яковюк І. В. Спільна політика безпеки і оборони ЄС: еволюція і стратегія розвитку / Ю. П. Битяк, І. В. Яковюк // Євроатлантична інтеграція України: свідомий вибір моделі безпеки : зб. наук. ст. за матеріалами III Харків. міжнар.-прав. читань, присвяч. пам'яті проф. М. В. Яновського і В. С. Семенова, м. Харків, 3 листоп. 2017 р. : у 2 ч. Харків, 2017. Ч. 1. С. 3–9.</p>	40

	6 Грубінко А.В., Мартинов А. Ю. Європейський Союз після Врехіт: продовження історії. Тернопіль, 2021.	
4	<p>Тема 4. Жорсткі та м'які виклики в сучасній архітектурі європейської безпеки.</p> <p><i>Завдання:</i> За допомогою рекомендованої літератури та Internet-ресурсів поглибити знання з таких питань:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Гібридні загрози з боку РФ. - ОДКБ у конфлікті в Нагорному Карабаху. - Безпековий вимір діяльності СНД. <p>Підготуватись до тестів, написання творчого завдання та дискусії на семінарах та лекціях.</p> <p>Корисні посилання та література:</p> <p>1 Дистанційний курс: https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=10680</p> <p>2 Gross E. European Union Foreign Policy towards the Balkans. In: European Foreign Policy in an Evolving International System: The Road Towards Convergence. / Ed. By Casarini N., Musu C. London, Palgrave, 2007. P. https://doi.org/10.1057/9780230593145_7</p> <p>3 Богатирьов Д. В. Розвиток відносин Російської Федерації з державами Центральної Азії в рамках ОДКБ: рушійні фактори, історія, перспективи (1992–2015 рр.) // Гілея: науковий вісник. 2016. Вип. 114. С. 145-149.</p> <p>4 Гапеева О. Історичний досвід діяльності держав-учасниць ОДКБ щодо проведення спільних операцій в інформаційному просторі // Схід. 2017. № 4. С. 48-52.</p> <p>5 Мінасян Р. А. ОДКБ: нова форма Організації Варшавського Договору у 1992–2015 рр.? // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. 2016. Вип. 45(2). С. 205-208.</p> <p>6 Конфлікти, що змінили світ. Х. 2020.</p>	42
	Разом	162

Ознайомлення із статтями та монографіями та написання на їх матеріалах рефератів, есе, дипломних робіт, індивідуальна співбесіда, тестові завдання в системі дистанційного навчання.

Приклади тем для самостійної роботи (підготовка мультимедійних презентацій та есе):

- «Колективна безпека, колективна оборона та кооперативна безпека: порівняльний аналіз моделей забезпечення безпеки в Європі».
- «НАТО після завершення холодної війни: трансформація стратегічних концепцій і нова роль у Європі».
- «ОБСЄ як інструмент врегулювання конфліктів у постбіполярній Європі: можливості та обмеження».
- «Рада Європи та Європейський суд з прав людини у формуванні правового виміру європейської безпеки».
- «Стратегічна автономія ЄС: політичні передумови, інституційні механізми та практичні

межі реалізації».

- «Безпекове співробітництво між Україною та НАТО: історична еволюція, досягнення та сучасні виклики».

6. Індивідуальні завдання - Не передбачені навчальним планом.

7. Методи навчання

Методи навчання:

1. Пояснювально-ілюстративний метод.

- - Здобувачі одержують знання на лекції, з навчальної або методичної літератури.
- - Здобувачі сприймають і осмислюють явища, факти, події, оцінки.
- - Сполучення наочних і словесних методів (інтерактивні лекції та семінари з демонстраційними матеріалами та завданнями).
- - Навчальні фільми

2. Репродуктивний метод

- Відтворення вивченого матеріалу та застосування під час семінарських занять.
- Діяльність студентів регламентується методичними рекомендаціями до семінарських занять.
- Діяльність студентів передбачає кількаразове відтворення засвоєних знань. Для цього використовуються різні види роботи під час аудиторного та самостійного навчання з різними формами контролю та самоконтролю.
- Застосовується у взаємозв'язку з інформаційно-рецептивним методом.

3. Метод проблемно орієнтованого навчання.

- Викладач під час аудиторної роботи на лекціях та семінарських занять, рекомендаціях до самостійної роботи ставить проблему, формулює пізнавальне завдання на основі різних джерел і літератури.
- Студенти стають співучасниками наукового обговорення проблеми завдяки використанню інтерактивних методів навчання (розв'язання кейсів з історії міжнародних відносин, дебатні та дискусійні клуби, моделювання роботи міжнародних організацій, рольові ігри)
- Спосіб досягнення мети - розкриття системи доказів, порівняння точок зору, різних гіпотез, тез та аргументів.

4. Евристичний, метод.

- Полягає в організації активного пошуку та розв'язання пізнавальних завдань для семінарських занять, самостійної та індивідуальної роботи. завдань.
- Пошук рішення відбувається під керівництвом викладача, або на основі методичних рекомендацій.

5. Дослідницький метод.

- Студенти вивчають наукову літературу та джерела.
- Завдання містять в собі елементи самостійного дослідницького процесу (постановку проблеми, обґрунтування наукової гіпотези, пошук відповідних джерел необхідної інформації, процес рішення завдання).
- Студент має продемонструвати вміння використовувати аналіз (виокремлення частини з цілого, виокремлення суттєвих ознак і відношень, поділ на елементи та осмислення зав'язків), синтез (що ґрунтується на розгляді конкретного явища, як певної системи), індукцію (перехід від одиничного до загального), дедукцію (пізнання від загального до конкретного), порівняння (компаративний аналіз схожих явищ, подій тощо для виявлення універсальних та особливих рис) .

Контроль набутих знань та компетентностей має такі форми:

1) **Письмова контрольна робота** Забезпечує глибоку і всебічну перевірку засвоєння, оскільки вимагає комплексу знань і умінь здобувача вищої освіти. У письмовій роботі необхідно показати і теоретичні знання, і вміння застосовувати їх для розв'язування конкретних завдань, проблем, крім того, виявляється ступінь оволодіння письмовою мовою, уміння логічно, адекватно проблемі скласти свій текст, давати власну оцінку історичним процесам

2) **Самостійна робота – дослідницький проєкт, есе, рецензія.** Здобувачу треба продемонструвати аналітичні навички, уміння виокремлювати ключові процеси та причинно-наслідкові зв'язки історичних подій.

3) **Тестування** в системі електронного навчання в Moodle. Необхідно відповісти на відкриті та закриті питання, показати знання щодо історичних подій, їх хронології, ключових процесів тощо.

8. Методи контролю

Засвоєння тем розділів (поточний контроль) здійснюється на лекціях відповідно до контрольних цілей. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки студентів до виконання конкретної роботи.

Поточний контроль і оцінювання результатів навчання передбачає виставлення оцінок за всіма формами проведення занять:

- контроль та оцінювання активності роботи студента під час лекційних занять (групова дискусія, індивідуальна/командна робота);
- контроль та оцінювання якості підготовки та розробки проєктних завдань в ході індивідуально / командної роботи студентів;
- контроль та оцінювання вмінь вирішувати аналітичні та інші завдання;
- контроль та оцінювання вмінь проводити дослідження та презентувати результати із застосуванням сучасних інформаційних технологій;
- контроль та оцінювання якості підготовки завдань для самостійної роботи здобувачів (написання рецензії або тестування);

При вивченні кожного розділу проводиться поточний контроль. Загальна оцінка протягом семестру – **40 б.**

30 балів – виконання та захист самостійної творчої аналітичної роботи (дослідницького проєкту) на одне з питань для самостійної роботи

Критерії оцінювання проєкту:

1. Формулювання мети дослідження, об'єкту, предмета – 5 балів
2. Формулювання гіпотез – 5 балів
3. Застосування відповідних методів збору даних – 5 балів
4. Аналіз даних та їх інтерпретація – 5 балів
5. Презентація (із використанням різного ПЗ) – 5 балів
6. Оформлення у вигляді звіту – 5 балів

Перевірка самостійної роботи також передбачає проміжне тестування, за яке здобувач може отримати **10 б.**

Підсумковий контроль під час проведення екзамена. Загальна кількість балів **60**. Тестування передбачає необхідність відповісти на 30 питань за 30 хв., максимальна кількість за тест – **60 б.** Після перевірки тестів та залікових робіт здобувач має право подати на апеляцію щодо підсумкової оцінки через систему дистанційного навчання.

Таблиця 8.1

Методи	Критерії оцінювання	Система оцінювання, бали
Робота над проєктними завданнями, командними роботами тощо	виставляється здобувачу вищої освіти, який досяг цілей завдання, ефективно продемонстрував навички з пошуку та аналізу інформації, продемонстрував здатність застосовувати знання на практиці, обґрунтовувати власну думку	40-30
	виставляється здобувачу вищої освіти, який частково досяг цілей завдання, продемонстрував навички з пошуку та аналізу інформації тощо, продемонстрував здатність застосовувати знання на практиці, обґрунтовувати власну думку, проте припускався певних помилок	29-15
	виставляється здобувачу вищої освіти, який не досяг цілей завдання, частково продемонстрував навички з пошуку та аналізу інформації, не зміг застосувати знання на практиці, обґрунтовувати власну думку	15-1
Проміжне тестування онлайн до кожної теми (включаючи самостійну роботу)	виставляється здобувачу вищої освіти за одне тестове питання у випадку правильної відповіді. За кожною темою, де передбачено тестування, пропонується до 5 тестових питань закритого типу та з одним або декількома варіантами відповідей. Питання місять і тематику питань до самостійної роботи.	1 питання – 16. Всього 10 б.
Підсумкове тестування	30 питань за 30 хвилин (по 10 питань до кожної теми). 1 питання – 2 б.	60

УВАГА! У разі виявлення плагіату або інших видів академічної недоброчесності здобувач одержує нульову оцінку за відповідний вид завдань.

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання				Проміжне тестування	Разом	Залік	Сума
T1	T2	T3	T4				
T1	T2	T3	T4	1	40	60	100
7	8	8	7	10			

T1, T2 ... – теми розділів.

Для допуску до складання підсумкового контролю здобувач вищої освіти повинен набрати не менше 10 балів з навчальної дисципліни під час поточного контролю, самостійної роботи.

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Критерії оцінювання екзаменаційної роботи

Оцінка 55–60 балів передбачає повне і впевнене засвоєння програми курсу, знання основних джерел і додаткової літератури, вміння аналізувати й узагальнювати історичний матеріал, порівнювати, оцінювати, пояснювати історичні факти на основі здобутих із різних джерел знань, користуватися науковою термінологією.

50–54 бали виставляється за впевнене засвоєння курсу, знання історичної хронології, вміння логічно будувати відповідь, робити аргументовані висновки, аналізувати історичний матеріал. А також за умови, якщо студент припустився незначних помилок або зробив не зовсім повні висновки.

40–49 балів передбачає виконання всіх вимог до оцінки «В», за наявності принципових помилок при викладанні засвоєного матеріалу або неповних висновків.

30–39 балів передбачає часткове висвітлення змісту теоретичних питань та недостатнє вміння застосовувати теоретичні знання для розв'язання практичних завдань. При цьому студент не вміє логічно мислити. Поставлене завдання виконане ним не повністю, але у його відповідях продемонстроване розуміння основних положень матеріалу навчальної дисципліни.

20–29 балів передбачає виконання всіх вимог до оцінки «D», а також якщо в студента виникають проблеми навіть з відтворенням основного матеріалу.

0–19 балів виставляється, якщо студент не засвоїв матеріал, передбачений програмою курсу.

Визнання результатів неформальної освіти

Замість виконання завдань (вивчення тем) можуть також додатково враховуватись й інші види активності здобувача: проходження дистанційних курсів з використання сучасних освітніх технологій на платформах Coursera, Prometheus тощо (за наявності відповідного документу про їх закінчення, надання копії викладачу). Частка оцінки враховується в межах оцінки за самостійну роботу (не більше 20 б. загалом).

Приклад: курс «Security and safety in the globalized world». URL: <https://www.coursera.org/learn/security-safety-globalized-world>

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

10. Рекомендована література

Основна література

1. Дистанційний курс «Історія об'єднаної Європи: трансформація, модернізація, та інтеграція країн Центрально-Східної Європи у ЄС»
<https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=10681>
2. Бжезінський Зб. Велика шахівниця. К., 2018. 288 с.
3. Глобальна та національна безпека: підручник / авт. кол. :В.І. Абрамов, Г.П. Ситник, В.Ф. Смолянюк та ін. Київ, 2016. 784 с.
4. Мітряєва С.І. Європейська безпека і Україна. Ужгород. 2008.
5. Тимків Я. Теорія і практика сучасної європейської політики безпеки: приклад Польщі: навч. посібник. Львів, 2011. 224 с.
6. Apps P. Deterring Armagedon. A biography of NATO. London. 2024.
7. Contemporary European Security / Edited by Galbreath D., Mawdsley J, Chappell A. Routledge. 2019.
8. A European Union. Security and Defence Policies, Operations and Transatlantic Challenges / Ed. by George Voskopoulos. Springer. 2021.
9. European Energy and Climate Security. Public Policies, Energy Sources, and Eastern Partners. / Ed. Bardazzi R. Springer. 2016.
10. Jones S. G. The Rise of European Security Cooperation. Cambridge. 2007.
11. Morillas P. Strategy-Making in the EU. From Foreign and Security Policy to External Action. Palgrave Macmillan. 2019.
12. The Routledge Handbook of European Security Law and Policy / Edited by E. Conde. Routledge. 2020.
13. The Oxford Handbook of NATO. Oxford, 2025.
14. The Russian Challenge to the European Security Environment./ Kanet R. E. Palgrave Macmillan. 2017.

Допоміжна література

1. Алексієвець, Л. Трансформація відносин України та НАТО в 1991-2019 рр: історичний аспект / Л. Алексієвець, М. Алексієвець // Український історичний журнал. 2020. N 1. С. 126-142.
2. Андріянова Н. М. Трансформація діяльності НАТО після закінчення «холодної війни». // Збірник наукових праць Центру воєнностратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського. К., 2018. С. 113-119
3. Бараннік В. О. Енергетична безпека як стратегічний пріоритет НАТО // Стратегічні пріоритети. 2017. № 2. С. 99-112.
4. Битяк Ю. П., Яковюк І. В. Спільна політика безпеки і оборони ЄС: еволюція і стратегія розвитку / Ю. П. Битяк, І. В. Яковюк // Євроатлантична інтеграція України: свідомий вибір моделі безпеки : зб. наук. ст. за матеріалами III Харків. міжнар.-прав. читань, присвяч. пам'яті проф. М. В. Яновського і В. С. Семенова, м. Харків, 3 листоп. 2017 р. : у 2 ч. Харків, 2017. Ч. 1. С. 3–9.
5. Богатирьов Д. В. Розвиток відносин Російської Федерації з державами Центральної Азії в рамках ОДКБ: рушійні фактори, історія, перспективи (1992–2015 рр.) // Гілея: науковий вісник. 2016. Вип. 114. С. 145-149.
6. Вонсович О. С. ОБСЄ як платформа для політичного діалогу з питань європейської безпеки // Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2015. Вип. 124(1). С. 4-11.

7. Гапеева О. Історичний досвід діяльності держав-учасниць ОДКБ щодо проведення спільних операцій в інформаційному просторі // Схід. 2017. № 4. С. 48-52.
8. Грубінко А.В., Мартинов А. Ю. Європейський Союз після Brexit: продовження історії. Тернопіль, 2021.
9. Гулич О. І. Регулювання екологічної безпеки регіону: європейський досвід // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2014. Вип. 3. С. 145-152.
10. Гуцало М. Європейська політика безпеки у сфері протидії тероризму // Політичний менеджмент. 2010. № 1. С. 147-154.
11. Дубовик В. Б. Політичні і міжнародно-правові етапи історії становлення ОБСЄ // Актуальні проблеми політики. 2019. Вип. 63. С. 20-32.
- 20
12. Дуркалец Я. Європейська безпека без Договору ЯССД. // NATO Review. 2019. URL: <https://www.nato.int/docu/review/uk/articles/2019/09/30/vropejs-ka-bezpeka-bez-dogovoru-yassd/index.html>
13. Жовтенко Т. Г. Еволюція НАТО і системи європейської безпеки в умовах «гібридної» агресії РФ. // Міжнародні відносини Серія "Політичні науки". № 13 (2017). URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/2999
14. Жупанова К. Контртерористична політика ЄС: транснаціональний аспект і досвід для України // Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії. 2018. Випуск 18, с. 292-298
15. Звоздецька О. Я. Нові підходи Північноатлантичного Альянсу (НАТО) у сфері кібербезпеки в умовах загострення інформаційного протистояння // Медіафорум: аналітика, прогнози, інформаційний менеджмент. 2018. Т. 6. С. 71-93.
16. Льницька У. Україна-ОБСЄ: активізація співробітництва у формуванні Європейської системи безпеки та стабільності // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. 2015. Вип. 27. С. 115-121.
17. Кучик О. Регіональне співробітництво України в рамках ОБСЄ в умовах зміни безпекового середовища у Центрально-східноєвропейському регіоні // Вісник Львівського університету. Серія : Міжнародні відносини. 2016. Вип. 38. С. 80–88.
18. Ладиченко В.В. Екологічна політика і право ЄС: Навчальний посібник К., 2019. 363 с.
19. Мартинов А. Ю. Відносини Євросоюзу і НАТО: історичні уроки // Україна – Європа – Світ. 2017. №19. С.191 - 202.
20. Мінасян Р. А. ОДКБ: нова форма Організації Варшавського Договору у 1992–2015 рр.? // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. 2016. Вип. 45(2). С. 205-208.
21. Несправа М. В. Радикальний джихадизм у Європі початку ХХІ ст. Дніпро. 2018. 304 с.
22. ОБСЄ: сучасні виклики та перспективи розвитку: Аналітична доповідь. Київ, 2013.
23. Партнерство Україна-ЄС у безпековій сфері: сучасний стан і перспективи. К. 2021.
24. Соломенна Т. ОБСЄ та врегулювання української кризи // Вісник Дніпропетровського університету. Серія : Філософія. Соціологія. Політологія. 2016. № 3. С. 74-82
25. Суходоля О. М. Енергетична безпека: оцінка стану, цілепокладання, загрози // Науковий часопис Академії національної безпеки. 2019. № 3-4. С. 30-63.
26. Бондарчук Ю. О. Європейська енергетична безпека: проблеми та сучасні виклики // Медіафорум: аналітика, прогнози, інформаційний менеджмент. 2018. Т. 6. С. 256-265.
27. Тодоров І. Історичні, геополітичні та політико-правові засади співробітництва України і НАТО // Незалежний культурологічний часопис. Вип.77. Л., 2014. С.84–108.
28. Хилько О. Л. ОБСЄ в євроатлантичній моделі безпеки / О. Л. Хилько // Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2012. Вип. 111(1). С. 109-116.
29. Хворов М. М. Новий зелений перехід "European Green Deal" в Європі та Україні // Економіка і управління. 2020. № 4. С. 5-10.

31. Чорній Н. П. Енергетична безпека Європейського Союзу в контексті зміни енергетичної стратегії Російської Федерації: геополітичний аспект // Панорама політологічних студій. 2015. Вип. 13. С. 73-80.
32. Шамраєва В. М. політика безпеки та оборони єс: еволюція формування. // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Право» № 29. 2020. С.369-377.
33. Alcaro R., Bargués P. Conflict Management and the Future of EU Foreign and Security Policy : Relational Power Europe. Routledge,2024.
34. Chappell L., Mawdsley J., Petrov P. The EU, Strategy and Security Policy: Regional and Strategic Challenges. Routledge, 2016.
35. Garcia D. Disarmament Diplomacy and Human Security. Regimes, Norms and Moral Progress in International Relations. Routledge, 2011.
36. Gray C. War, Peace, and International Relations. An Introduction to Strategic History. Routledge, 2007.
37. Great Powers, Climate Change, and Global Environmental Responsibilities / Ed. by Falkner R., Buzan B. Oxford University Press, 2022.
38. Herd G. P. Great Powers and Strategic Stability in the 21st Century. Competing Visions of World Order. Routledge, 2010.
39. Kanet R., Moulioukova D. Russia and the World in the Putin Era. From Theory to Reality in Russian Global Strategy. Routledge, 2022.
40. Kitchen V. M. The Globalization of NATO. Intervention, Security and Identity. Routledge, 2010.
41. Кмеч V. EU Missions and Peacebuilding: Building Peace through the Common Security and Defence Policy. Routledge, 2021.
42. Koppa M. The Evolution of the Common Security and Defence Policy: Critical Junctures and the Quest for EU Strategic Autonomy. Palgrave Macmillan, 2022.
43. Mastny V., Wenger A., Nuenlist Ch. Origins of the European Security System. The Helsinki Process Revisited, 1965-75. Routledge, 2008.
44. Merlingen M. EU Security Policy: What it Is, How it Works, Why it Matters. Lynne Rienner Publishers.2022
45. Mytsyk L. M. The OSCE in the modern european security architecture system //Література та культура Полісся. Випуск 87. Ніжин. с. 209-216
46. Smith M., Timmins G. Uncertain Europe. Building a New European Security Order. Routledge, 2001.
47. Slobodchikoff M. O. The Challenge to NATO. Global Security and the Atlantic Alliance. Potomac Books, 2021.
48. Zyla B. The End of European Security Institutions?: The EU's Common Foreign and Security Policy and NATO After Brexit. Springer, 2020.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Установчі Договори ЄС <http://www.unizar.es/euroconstitucion/Home.htm>
2. Офіційний портал ЄС <http://europa.eu>
3. Офіційний сайт Північноатлантичного альянсу (НАТО):
<https://www.nato.int/cps/en/natolive/index.htm>
4. Офіційний сайт Організації з безпеки та співробітництва в Європі:
<http://www.osce.org/>
5. Центр документації по історії інтеграційних процесів <http://evce.eu>

6. Офіційний сайт НАТО <http://www.nato.int> –
7. Архів з історії європейської інтеграції університету Піттсбурга (США). <http://aei.pitt.edu> –
8. Онлайн бібліотека - www.archive.org

12. Особливості навчання за денною формою в умовах подовження дії обставин непоборної сили.

В умовах дії форс-мажорних обмежень освітній процес в університеті здійснюється відповідно до наказів/ розпоряджень ректора/ проректора або за змішаною формою навчання або повністю дистанційно в синхронному режимі.

Складання підсумкового семестрового контролю: в разі запровадження жорстких обмежень з заборonoю відвідування ЗВО студентам денної форми навчання надається можливість скласти екзамен дистанційно на платформі Moodle в дистанційному курсі.

На платформі Zoom заняття проводяться за посиланням: Meeting ID: 839 432 0377. Код доступу: 202202

ПЕРЕДБАЧЕНІ ВИДИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

	Діяльність в аудиторії	Онлайн-діяльність
Подача нової інформації		<ul style="list-style-type: none"> • тексти • відеоконференція
Тренування		<ul style="list-style-type: none"> • пошук відповідей на питання
Оцінювання	<ul style="list-style-type: none"> • контрольна робота (якщо пишуть по групах чисельністю до 20 осіб) 	<ul style="list-style-type: none"> • письмова робота (одночасно для усього курсу)
Рефлексія		<ul style="list-style-type: none"> • розроблення нотаток до лекцій

		<ul style="list-style-type: none"> • підготовка мультимедійних презентацій
Зворотній зв'язок	групові та індивідуальні консультації самоконтролю	<ul style="list-style-type: none"> • чат, опитування аудіо-, відео- або текстові повідомлення з коментарем

Додаток 1

Додаток до робочої програми навчальної дисципліни _____
(назва дисципліни)

Дію робочої програми продовжено: на 20_____/20_____ н. р.

Заступник декана _____ факультету з навчальної роботи

_____

(підпис)

_____

(прізвище, ініціали)

« ____ » _____ 20__ р.

Голова науково-методичної комісії _____ факультету

_____

(підпис)

_____

(прізвище, ініціали)

« ____ » _____ 20__ р.